

STUDIU INTRODUCŢIV

la cartea „*Psihologia Ordinii. Psihologia Cuantic – teorie, metodologie, teste, psihoterapie*”, Editura Perfect, 2005

Prof. univ. dr. MIHAI GOLU

Cartea de fa ă reprezintă o abordare extins ă i aprofundat ă a problematicii tratate de autori în **Psihologia Ordinii. M sur pentru Diavol i Bunul Dumnezeu**, ap rut ă în 2003. Ea se înscrie astfel în preocuparea consecvent ă a autorilor – domnul Corneliu Sofronie i doamna Roxana Zubcov – de revizuire novatoare ă de modernizare a psihologiei în concordan ă cu exigen ele metodologice impuse de paradigma sistemico-cibernetico-sinergetic ă i de teoriile morfogenetice (teoria catastrofelor, teoria fractalilor, teoria haosului, efectul fluturelui).

Necesitatea unei asemenea moderniz ă ri este unanim împ rt it ă în rândul psihologilor, ea fiind eviden iat ă i accentuat ă de limitele schemelor teoretico-metodologice actuale, înc puternic tributare paradigmei atomo-descriptiviste i univoc-deterministe promovate de mecanica i fizica clasic ă .

Spiritul acestei paradigme a fost respectat i încorporat într-o manier ă sau alta în modelele teoretico-aplicative ale tuturor curentelor i colilor psihologiei tradi ioneale – asocia ionalism, gestaltism, introspec ionalism, psihanaliz ă , behaviorism. În pofida deosebirilor de detaliu, toate aceste orient ă ri se întemeiaz ă pe aceea i schem ă metodologic ă : leg tur cauzal univoc ă , ra ionalism exclusivist de tipul ori-ori, sau-sau, absolutizare unilateral ă . Rezultatul a fost c ă nici luate separat, nici puse toate cap la cap, colile respective nu au reu it s ă surprind ă specificul determinismului i complexitatea real ă la nivelul universului psihic uman.

Limitele din plan teoretico-metodologic general i-au pus amprenta ă i asupra planului concret-aplicativ al conceperii i elabor ă rii probelor cu destina ă ie psihodiagnostic ă , folosite i în prezent. Putem afirma c ă , în principiu, întregul repertoriu de teste existent la ora actual ă în psihologia aplicat ă i are r ă d cinile conceptuale în dou ă dintre colile clasice i anume: testele zise de performan ă – în coala behaviorist ă , iar cele zise proiective – în coala psihanalitic ă . Dup ă preferin ele în utilizarea lor, în cadrul psihodiagnosticului s-au diferen iat cele dou ă tendin ă e principale: cantitativist ă , care acord ă importan ă mai mare testelor de performan ă , i calitativist ă , care acord ă importan ă mai mare testelor proiective. Dar i unele i celelalte se adreseaz ă subiectului statistic, în fond o abstrac ă ie, i vizeaz ă relevarea constantului i repetabilului, l ă sând în afara controlului variabilului i aleatorului (posibilul i probabilul). Aceasta face ca, în practica psihodiagnostic ă , s ă apar frecvent, a a cum men ă ioneaz ă i autorii prezentei lucr ă ri, incompatibilit ă i i discrepan ă e, uneori severe, între rezultatele ob inute de un subiect la test i performan ă a sa profesional ă .

Cartea pe care ne-o propun Domniile lor aduce o viziune nou ă , metodologic superioar ă , asupra organiz ă rii i dinamicii psihicului uman i, implicit, asupra modului de testare-evaluare a lui.

În primul rând, psihicul uman nu mai este privit ca realitate eminentemente static ă , ci ca realitate eminentemente dinamic ă , ceea ce face ca valoarea constatativ-predictiv ă a m sur torilor (cunoa terilor) secven ă ial-punctuale s ă aib ă un caracter relativ i limitat.

În al doilea rând, universul psihic uman nu mai este privit ca o construc ă ie plat ă , liniar ă , ci ca o realitate cuantic ă , alc tuit din st ă ri suprapuse, implicând coexisten ă a cuplurilor antagonice masculinitate-feminitate, ra ional-ira ional,

con tinent-incon tinent, stabil-instabil, certitudine-incertitudine etc. și subordonându-se principiului ter iului inclus și principiilor cuantice.

În al treilea rând, succesiunea în timp a st rilor și manifest rilor externe ale sistemului psihocomportamental nu mai este considerat ca alc tuind un lan causal compact, ci ca o serie probabilist , în care continuitatea poate fi întrerupt brusc de un fenomen rar, imprevizibil – catastrofic sau fractal. Psihometria clasic și statistica pe care se întemeiaz ea permite doar evaluarea a ceea ce se manifest la exterior în momentul efectu rii m sur torilor, f când abstrac ie de st rile interne latente, a c ror mi care aleatorie poate da peste cap oricând, oriunde și oricum cursul prognozat al conduitei subiectului.

Realitatea interioar a omului, subliniaz autorii, este un univers infinit, în care nu se poate stabili o component sau o stare ultim . Aplicând principiile teoriei cuantice, ei au reu it s desprind o serie de legit și cu valoare metodologic deosebit , ca de pild : starea unui sistem este dat nu doar de totalitatea propriet ilor sale efective, ci și de cea a poten ialit ilor sale; starea unui sistem este în esen o sum de poten ialit i, iar proprietatea pe care o poate c p ta sistemul reprezint o ans obiectiv , un gen de întâmplare necesar ; modul de co-existen al st rilor este de tip suprapus.

Cunoa terea pe care o sus ine psihologia cuantic devine una gradual , exprimat printr-o curb cuprins între certitudine și incertitudine, omul glisând pe un continuu între perfec iune și imperfec iune, între adev r și minciun , între ra ional și ira ional, între performan maxim și e ec total, între real și imaginar, între s n tate și boal , între via și moarte.

Sistemul psihic uman este prezentat ca o împletire dinamic între con tinent, subcon tinent și incon tinent, fiecare instan putându-și impune dominan a în determinarea unui comportament situa ional sau al altuia. Con tinentul este asociat cu sfera certitudinilor și necesit ii, din numeroasele posibilit și filtrate în spa iul probabilit ilor una singur devenind real ; subcon tinentul este asociat cu lumea probabilului în care individul își define te toate reperele, coordonatele de adaptare; iar, în fine, incon tinentul este asociat cu lumea posibilului în cadrul c reia individul este egal cu to și ceilal i, de inând un repertoriu imens de posibilit și.

Natura psihicului este considerat a fi eminentemente informa ional și, ca atare, el reprezint factorul activ-organizator în cadrul sistemului individului, dar func ia lui antientropic nu se realizeaz numai pe baza conexiunilor necesare, ci și a conexiunilor probabile și posibile.

Datorit acestui fapt, și dinamica sau traiectoria comportamentului individual nu se fixeaz indefinit într-un punct valoric anume, ci oscileaz între un maximum și un minimum performan ial, între certitudinea pozitiv și certitudinea negativ .

*Universul psihic interior al omului, gra ie multitudinii st rilor suprapuse și a jocului permanent al posibilului și probabilului, al incertitudinii și al certitudinii, devine un domeniu esen ialmente **cuantic**, exprimând ceea ce autorii denumesc **ordinea mic** , spre deosebire de universul exterior care reprezint un domeniu supracuantic, supus legilor mecanicii și causalit ii riguroase și care, din acest motiv, exprim ceea ce autorii denumesc **ordinea mare**. Ca urmare, se poate spune c , în rela ia sa cu mediul, omul export incertitudine și neliniaritate și import certitudine și determinare.*

Aceast idee concluziv la care au ajuns autorii confirm una din tezele de baz ale ciberneticii generale, formulate de N. Wiener, potrivit c reia, ca sistem dinamic evolutiv deschis, omul nu numai c - și men ine în decursul vie ii un nivel dat

al entropiei, dar și diminuează acest nivel, preluând din mediu **negentropie**, adică informație și ordine.

Autorii tratează în același spirit original și novator și problema personalității, la fel de controversată în psihologie ca și problema naturii și statutului ontologic al psihicului.

Contrar majorității teoriilor existente în prezent, care definesc personalitatea pe baza unor constante sau a unor invarianți de structură, autorii noi o definesc ca „mod de manifestare a individului de-a lungul întregii sale existențe”, ca „un proces dinamic de adaptare și integrare continuu în mediul exterior”, ca „un ansamblu de interacțiuni pregnante”. Manifestarea procesual-dinamică a individului se sprijină și este ghidată de o matrice sau de un **sens înnscut** și de o matrice sau de un **sens adoptat**. Corespunzător, se diferențiază două tipologii corolare aparținând fiecărei individ: o **tipologie înnscut** și o **tipologie adoptat** (dobândit).

Sensul înnscut este reprezentat de o „structură energeticoinformațională moștenită, o parte de la părinți, o altă parte de la specie”. El conferă individului o anumită predispoziție în ceea ce privește modul de adaptare și de integrare în mediu, o manieră particulară de a selecta stimulii cu care se simte compatibil și pe care îi provoacă o manieră particulară de a răspunde la provocările mediului.

Sensul înnscut sau datul inițial are un potențial adaptativ limitat și insuficient în contextul diversității și complexității solicitărilor proprii mediului social. Astfel, pentru a deveni compatibil cu un asemenea mediu și pentru a se putea coechilibra optim cu el, individul este constrâns încercând din fraged copilărie să adopte un sens nou, reprezentat de structurile informaționale și matricile comportamentale de esență culturală.

În interpretarea autorilor, tipologia adoptată reprezintă o concentrare a tipologiei înnscute într-un punct particular de spațiu-timp, o particularizare a sinelui individului la condițiile concrete de mediu. Între tipologia înnscută și cea dobândită, indiferent de gradul de apropiere sau îndepărtare dintre ele, există întotdeauna o legătură intimă, din care rezultă cele trei determinări și legături ale sistemului personalității: **generalul**, **grupul** (particularul) și **individualul** (specificul).

Deosebit de interesante și plauzibile, din punct de vedere științific, sunt corelațiile pe care autorii le stabilesc între cele două tipologii – înnscută și adoptată – și profilurile derivate din semnele zodiacale și din elementele codului genetic, mai ales că se demonstrează și posibilitatea valorificării lor în diagnosticarea psihologică a personalității. La fel de interesant și de util în plan aplicativ este și legătura care se realizează pe parcursul analizei între tipologia pe care o elaborează psihologia ordinii și cea stabilită de C. G. Jung pe baza celor patru funcțiuni psihice: gândirea, senzația, intuiția și sentimentul.

Prezentarea teoretică, în care, printr-o argumentare riguroasă și elevată, autorii reușesc să individualizeze și să impună psihologia cuantică și psihologia ordinii ca ramuri noi, moderne, ale psihologiei, este continuată și întregită cu o prezentare concret-aplicativă. Aceasta constă în noul model de diagnosticare-evaluare a personalității și comportamentului, bazat pe utilizarea celor două teste concepute de autori în consonanță cu noua lor viziune teoretică: testul configurațiilor (TC) și testul asociativ cuvinte-numere (TANC).

Ambele teste sunt concepute din perspectiva „libertății de mișcare sau de alegere” a subiectului și a surprinderii (fotografierii) acestuia ca întreg bazat pe stări suprapuse. În cazul testului configurațiilor, libertatea subiectului rezidă în posibilitatea de a aranja cum dorește cele 6 puncte în interiorul dreptunghiului sau de

a alege dintr-o serie de 8 „aranjamente” date de examinator pe cel care-l definește cel mai bine într-o situație sau alta, într-un moment de timp sau altul; în cazul testului asociativ această libertate rezidă în alegerea, dintr-un număr mare de numere, a unui număr spus spontan la cuvântul stimul. Pe lângă faptul că probele respective sunt noi și validate pe baza unui vast material factual, înținem să evidențiem și superioritatea schemei de examinare-evaluare propusă de autori, comparativ cu schema pe care se bazează testarea clasică. Aceasta din urmă are un caracter static-standardizat și unidimensional; schema elaborată de autori are un caracter dinamic și multidimensional, ea incluzând: a) determinarea stării sistemului personalității în mai multe intervale temporale (acum, de-a lungul unei zile, de-a lungul unei săptămâni); b) determinarea stării sistemului personalității în contexte diferite: în general, în familie, în organizație; c) determinarea stării sistemului personalității în diverse situații profesionale: în sarcini obișnuite, în sarcini dificile, în sarcini critice; d) determinarea stării sistemului personalității prin corelarea datelor a trei evaluări: autoevaluare, evaluare prin testare, evaluare din partea colegilor.

Acest model, ilustrat și susținut prin numeroase argumente factice și prin exemple concrete de examinare, realizate de autori atât în cadrul psihodiagnosticului individual, cât și în cel al psihodiagnosticului organizațional, asigură o veridicitate incomparabil mai mare avizelor psihologice decât psihometria clasică, cu siguranță, el va câștiga rapid recunoașterea unanimă a specialiștilor.

Cartea, în întregul său, este o realizare științifică remarcabilă, impunându-se printre cele mai originale și consistente contribuții înregistrate în psihologia contemporană în ultimul deceniu.